

Дело C-320/23

Преюдициално запитване

Дата на постъпване:

24 май 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Handelsgericht Wien (Австрия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

23 май 2023 г.

Въззивник и ответник в първоинстанционното производство:

DocLX Travel Events GmbH

Въззиваем и ищец в първоинстанционното производство:

Bundesarbeiterkammer

[...]

Handelsgericht Wien (Търговски съд Виена, Австрия), правораздаващ като въззивна инстанция [...], по дело при страни **Bundesarbeiterkammer**, 1040 Виена, ищец в първоинстанционното производство, [...] срещу **DocLX Travel Events GmbH**, 1010 Виена, ответник в първоинстанционното производство, [...] с предмет иск за заплащане на сумата от 407,80 евро, по въззивната жалба на ответника в първоинстанционното производство срещу решението от 4.1.2023 г. на Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Районен съд по търговски спорове Виена, Австрия), [...] постанови следното

О п р е д е л е н и е:

I. На основание член 267 от Договора за функционирането на Европейския Съюз (наричан по-нататък „ДФЕС“) отправя до Съда на Европейския съюз следните въпроси относно член 12 („Прекратяване на договора за пакетно туристическо пътуване и право на отказ от договора преди започване на изпълнението на туристическия пакет“) от Директива (ЕС) 2015/2302 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 година относно пакетните туристически пътувания и свързаните пътнически услуги, за изменение на Регламент (ЕО) № 2006/2004 и Директива

2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 90/314/ЕИО на Съвета (наричана по-нататък „Директивата“):

1. Следва ли проверката на разумността и съответно размера на таксата за прекратяване на договора да се извършва след момента на отправяне на предложението от организатора на пътуването, след сключването на договора за пакетно туристическо пътуване, след волеизявлението на пътуващия за прекратяване на договора, след планирания край на пътуването или след друг конкретен момент?

2. Следва ли проверката на разумността, а следователно и на размера на таксата за прекратяване, да се извършва въз основа на правилно от стопанска гледна точка икономическо обосновано изчисление или съобразно други критерии, например като се остойности на базата на предварително фиксиран процент от цената на пътуването?

3. Трябва ли тази разпоредба да се тълкува в смисъл, че в случай на неразумно висока такса за прекратяване, уговорена в договора за пакетно туристическо пътуване, организаторът на пътуването запазва правото си да иска заплащане на разумна такса (в смисъла на отговорите на въпроси 1 и 2) за прекратяване или тя трябва да се изчислява конкретно в зависимост от действително претърпените от организатора вреди, или той губи изцяло това право?

4. Може ли при преценката на разумността на таксата за прекратяване, по-специално ако тя е уговорена като стандартна сума, да се приложи националното право, ако то допуска определянето на размера по свободна преценка на съда в случай на очаквано непропорционално разпределяне на процесуалната тежест?

II. [...] [Спиране на производството]

М о т и в и:

I. Факти:

През ноември 2020 г. потребителят [името е заличено от запитващата юрисдикция] прави резервация при ответника за „X-Jam Maturareise“ („X-Jam пътуване след матурата“) в Хърватия, на полуостров Латерна, за периода от 25 юни до 1 юли 2022 г. Точка 7 от уговорените условия за резервацията предвижда следното:

„Право на пътуващия да прекрати договора преди началото на пътуването

Съгласно член 10, параграф 1 от PRG [(Pauschalreisegesetz) (Закон за пакетните туристически пътувания)] пътуващият има право да прекрати

договора по всяко време преди да е започнало изпълнението на туристическия пакет срещу заплащане на предварително определено обезщетение.

В допълнение към фиксираната по размер такса за обработка (т. 3) се договарят следните разумни по размер стандартни обезщетения, които се изчисляват въз основа на времевия интервал между прекратяването и уговореното начало на изпълнението на туристическия пакет:

До 30-ия ден преди началото на пътуването 40 %.

[...]

от договорената цена за пътуването.“

През септември 2021 г. потребителят [името е заличено от запитващата юрисдикция] заявява, че прекратява договора за пътуване и с издадената от ответника фактура с оглед на сторнирането от 13 септември 2021 г., му били начислени 464,80 евро, от които 378,80 евро разходи за отмяна на пътуването и 29,00 евро такса за обработка.

Потребителят заплаща тази сума, но е повдигнал възражения, и прехвърля вземанията си за възстановяване на платеното на ищеца.

II. Доводи на страните:

Ищецът иска да му бъдат възстановени разходите за отмяна на пътуването и таксата за обработка, т.е. 407,80 евро плюс дължимата лихва. Уговорените разходи за отмяна на пътуването и за обработка били нищожни, крайно неизгодни, с оглед на член 10 от Pauschalreisegesetz (Закон за пакетните туристически пътувания, наричан накратко „PRG“) и член 879, параграф 3 от Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Общ граждански кодекс, наричан накратко „ABGB“), както и на член 6с от Konsumentenschutzgesetz (Закон за защита на потребителите, наричан накратко „KSchG“), по-специално поради с оглед на обстоятелството, че предлаганото „X-Jam Maturareise“ през 2022 г. е било продадено изцяло. Ответникът не претърпял никакви вреди. Таксата за обработка била неразумно висока и крайно неизгодна.

Ответникът оспорва, като излага подробни доводи.

III. Ход на производството до момента:

С решение от 4 януари 2023 г. Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Районен съд по търговски спорове Виена) уважава иска в неговата цялост. Този съд посочва, че от правна гледна точка е недопустимо цитираното договорно условие относно отмяната на пътуването. Не било направено разграничение в зависимост от това дали пътуването е отменено една година

или само малко повече от месец преди то да бъде осъществено. Също така не бил взет предвид фактът, че ответникът действително е успял да продаде отменените пътувания на лица от съставения от него списък с чакащи, като вероятността за такъв успех била по-голяма в случай на сторниране в годината, предхождаща започването на пътуването, отколкото след началото на годината на пътуването. Съгласно тази клауза ответникът начислявал такса за отмяна на практика дори и да не е претърпял никакви вреди в резултат на последващата продажба. Чрез постигнатата договорка не било гарантирано, че обезщетението съответствало на цената на туристическия пакет, от която се приспадат спестените разходи или приходите от алтернативно реализиране на пътническите услуги. Поради това тази клауза трябвало да се счита за крайно неизгодна по смисъла на член 879, параграф 3 от ABGB и също така противоречала на член 10 от PRG. В допълнение, първоинстанционният съд изтъква, че повече не следва да се разглежда въпросът дали може да се приложи възможността за запазване на ограниченото действие на неравноправни клаузи, които не са индивидуално договорени в рамките на производство относно потребителска сделка, поради което повече не се поставя и въпросът за изменение на уговорената такса за отмяна от сезирания съд.

Тъй като ответникът — организатор на пътуването не претърпял никакви вреди, той не можел да основе иска си на член 10, параграф 1, изречение 4 от PRG.

Ответникът обжалва това решение пред Handelsgericht Wien (Търговски съд Виена).

IV. Настоящото производство по обжалване:

[...] [Процесуалноправни въпроси]

Като допустими правни основания за обжалване въззивникът посочва процесуални нарушения, неправилни фактически констатации поради неправилна преценка на доказателствата и погрешна правна оценка. Той твърди по-специално, че по отношение на проверката на разумността на таксата за прекратяване на договора трябвал да се вземе предвид моментът на сключването му.

В отговора на въззивната жалба ищецът в първоинстанционното производство защитава правното становище на първоинстанционния съд, а също така изтъква, което е допустимо процесуално действие, че първоинстанционният съд е установил неверни факти поради неправилна преценка на доказателствата.

V. По преюдициалните въпроси:

Общи положения:

В настоящия случай потребителят не е прекратил договора за пакетно туристическо пътуване поради някоя от причините, посочени в член 12, параграф 2 от Директивата.

Член 12, параграф 1 от Директивата гласи:

„Прекратяване на договора за пакетно туристическо пътуване и право на отказ от договора преди започване на изпълнението на туристическия пакет

Държавите членки гарантират, че пътуващият може да прекрати договора за пакетно туристическо пътуване по всяко време преди започване на изпълнението на туристическия пакет. Когато пътуващият прекрати договора съгласно настоящия параграф, той може да бъде задължен да заплати на организатора подходяща и обоснована такса за прекратяване на договора. В договора за пакетно туристическо пътуване могат да бъдат предвидени разумни по размер стандартни такси за прекратяване на договора, изчислени въз основа на момента, в който се прекратява договорът преди започване на изпълнение на туристическия пакет и очакваните икономии на разходи и приходи от алтернативно реализиране на пътническите услуги. При липсата на стандартни такси за прекратяване на договора, размерът на таксата за прекратяване съответства на цената на туристическия пакет, от която се приспадат икономии на разходи и приходи от алтернативно реализиране на пътническите услуги. По искане на пътуващия организаторът представя обосновка за размера на таксите за прекратяване на договора.“

С оглед на транспонирането на тази директива в Австрия е приет Bundesgesetz über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (Федерален закон за пакетните туристически пътувания и свързаните с тях туристически услуги, наричан накратко „PRG“), чийто член 10, параграф 1 предвижда следното:

„Прекратяване на договора за пакетно туристическо пътуване преди започване на изпълнението на туристическия пакет

Пътуващият може да прекрати договора за пакетно туристическо пътуване по всяко време преди започване на изпълнението на туристическия пакет, без да посочва причини за това. Когато пътуващият прекрати договора за пакетно туристическо пътуване съгласно настоящия параграф, организаторът на пътуването има право да претендира заплащането на подходящо и обосновано обезщетение. В договора за пакетно туристическо пътуване могат да бъдат предвидени разумни по размер стандартни обезщетения, които се изчисляват въз основа на

времевия интервал между прекратяването и предвидения момент на започване на изпълнението на туристическия пакет, както и на очакваните икономии на разходи и очакваните приходи от алтернативно реализиране на пътническите услуги. Когато в договора не е предвидено стандартно обезщетение, размерът на обезщетението трябва да съответства на цената на туристическия пакет, от която се приспадат икономии на разходи и приходите от алтернативно реализиране на пътническите услуги. По искане на пътуващия организаторът е длъжен да представи обосновка за размера на обезщетението.“

В настоящото производство е приложим Gesetz über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung — ZPO) (Закон за съдебното производство по гражданскоправни спорове, наричан също „Zivilprozessordnung“ или „ZPO“). Член 273, параграф 1 от ZPO предвижда:

„Ако е установено, че страната има право на обезщетение за претърпени вреди или за нарушени интереси или че има вземане на друго основание, но не може да бъде представено доказателство за спорната сума на вредите, подлежащи на обезщетяване, или на нарушените интереси, нито за размера на вземането на друго основание, или представянето на такова доказателство е прекомерно трудно, по искане на страната или служебно съдът може да определи този размер според свободно формираното си убеждение дори без да е разгледал представените от страната доказателства. Преди да бъде определена сумата, една от страните може да бъде разпитана под клетва за обстоятелствата, релевантни за определянето ѝ.“

Съгласно съображение 31 от Директивата пътуващите следва да разполагат и с възможност да прекратят договора за пакетно туристическо пътуване по всяко време преди започване на изпълнението на туристическия пакет срещу заплащане на подходяща и обоснована такса за прекратяването, като се вземат предвид очакваните икономии и приходи от алтернативно реализиране на пътническите услуги.

Въз основа на ДФЕС, и по-специално на член 114, е създадена единна, напълно хармонизирана окончателна правна уредба на пакетните туристически пътувания (членове 1 и 4 от Директивата).

Отговорът на въпросите, поставени от въззивния съд, е от съществено значение за изхода на висящото дело. На настоящия въззивен съд не е известна практика на сезирания Съд на Европейския съюз относно тълкуването на член 12, параграф 1 от Директивата в посочения смисъл. Дело C-287/21 (преюдициално запитване от Landesgericht Salzburg (областен съд Залцбург, Австрия) е заличено.

По първия въпрос:

В настоящия случай са налице дълги периоди от време между предложението за сключване на договора за пакетно туристическо пътуване (лято на 2020 г.), резервацията (ноември 2020 г.), волеизявлението за прекратяване на договора (септември 2021 г.) и периода на пътуването (лято на 2022 г.). В директивата не е уточнено кой от тези моменти във времето трябва да се вземе предвид.

По втория въпрос:

По принцип в правото в областта на пътуванията размерът на таксата за прекратяване на договора (наричана и „разходи за отмяна на пътуването“) се определя по стандартен начин като предварително фиксиран процент от цената на пътуването, диференциран в зависимост от момента на отправяне на волеизявлението на пътуващия за прекратяване на договора. При търговските сделки не се извършва точно икономически обосновано изчисление.

Все още не съществува съдебна практика на националните върховни съдилища по този въпрос. Изглежда, че германският Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) определя размера на таксата за прекратяване на договора чрез икономическо изчисление, като взема предвид последните три стопански години [...]. Той отрича правото на информиране на пътуващия и счита, че организатора на пътуването носи тежестта на доказване и е длъжен да обясни своите аргументи [...].

По третия въпрос:

В решението от 8.12.2022 г. по дело C-625/21 Съдът на Европейския съюз постановява, че член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 г. относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкуват в смисъл, че когато клауза за обезщетение за вреди в договор за продажба е обявена за неравноправна и следователно за нищожна и въпреки това договорът може да се изпълнява без тази клауза, те не допускат продавачът - търговец, който е наложил тази клауза, да претендира обезщетение за вреди — както е предвидено в тази разпоредба, която би била приложима при липсата на посочената — в рамките на иск за обезщетение за вреди, основан единствено на диспозитивна разпоредба на националното облигационно право.

Дали това решение е от значение и за тълкуването на член 12, параграф 1 от Директивата, по-специално за валидността на последното му изречение във връзка с предходните изречения, не може да бъде отговорено по безспорен начин от запитващия въззивен съд, още повече предвид обстоятелството, че между предложението за сключване на договора за пакетно туристическо пътуване (лято на 2020 г.), резервацията (ноември 2020 г.) и волеизявлението за прекратяване (септември 2021 г.) са изминали дълги периоди от време.

По четвъртия въпрос:

Законите трябва да се тълкуват ефективно, а целта на Директивата е да допринесе за постигането на високо равнище на защита на потребителите (съображение 51). Според запитващия въззивен съд това включва и възможността за ефективна привеждане в изпълнение на съдебните решения, средните разходи за които трябва да са в разумно съотношение със спорната сума. В този смисъл са и съображенията (по-специално 7) от Регламент (ЕО) № 861/20[0]7 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година за създаване на европейска процедура за искове с малък материален интерес.

При съдебни дела, свързани с искове за обезщетение за вреди или други претенции, ищецът може да срещне големи трудности при доказването на размера на иска. Съгласно цитираната национална процесуална разпоредба на член 273 от ZPO ищецът е облагодетелстван в това отношение, ако е доказал съществуването на вземането в съответствие със строгите правила за доказването. Процесуалната тежест, свързана с определяне на размера на иска, следва да се запази в разумни граници и да не се забавя неоправдано удовлетворението на претенцията на ищеца, която сама по себе си е основателна. С оглед на това, ако доказателството за размера на вземането не може да бъде представено изобщо или представянето му е прекомерно трудно, тази разпоредба позволява на съда да определи размера му според свободно формираното си убеждение — служебно или по искане на страната. В този случай той е освободен от задължението за доказване на фактите, които са от решаващо значение за размера на иска, и следователно може да отхвърли и исканията на страните за представяне на доказателства в това отношение. Тази разпоредба не освобождава ищеца от задължението да изложи доводите си, нито от задължението да конкретизира иска в цифрово изражение в исковата си молба [...].

Запитващият въззивен съд би искал да приложи тази национална процесуална разпоредба и поради факта че както пътуващият, така и организаторът на пътуването ще бъдат заинтересовани от ефективно, евтино и бързо разрешаване на спора. Директивата обаче би могла да се разбира и по различен начин.

6. Задължение за отправяне на преюдициално запитване и спиране на производството:

[...] [Спиране на производството]

Handelsgericht Wien (Търговски съд Виена)

[...] Виена, [...]

23 май 2023 г.

[...]